

TEATRE

Gerard Vazquez. El somriure del guanyador. 29è. premi de teatre Ciutat d'Alcoi. EDICIONS 62. Barcelona, 2001.

L'assassinat mecanitzat (FRANCESC FOCUET)

La idea de justícia depen d'un ordre social admès com a valid. Si s'altera aquest ordre convencional. es crea una situació considerada injusta. Plató a *La República* tracta el tema de la justícia com una virtut. La justícia hauria de prevaler en una república ideal. Plató s'oposa a la tesi que afirma que la justícia serveix els interessos dels qui detenen el poder. No accepta, doncs,. que una determinada concepció de la justícia pugui encobrir el domini dels més forts sobre els altres. Plató vol demostrar que l'home just és feliç: la societat pot salvar-se gràcies a la justícia. La història s'ha encarregat, tanmateix, de desmentir l'idealisme del filòsof grec. Gerard Vazquez qüestiona a *El somriure del guanyador* la idea platònica de la justícia, però també dinamita la de la compassió heretada del cristianisme. L'acció transcorre en tres seqüències paral·leles. Primera: Erich Böhler deixa escolar els darrers anys de la seva vida en una luxosa residència d'avis a prop de Munic. Segona: un oficial de les SS, Böhler de jove, retroba una antiga amant que ha estat deportada, per jueva, al camp de concentració d'Auschwitz-Birkenau. I tercera: Sarah, condemnada per homicidi 21 anys enrere, espera el desenllaç de la seva sentència en una cel·la del corredor de la mort en una presó dels EUA La primera i la tercera. se situen a les acaballes del segle XX, mentre que la segona, a l'hivern del 1944. Les tres seqüències d'aquesta magnífica peça mantenen uns fils d'enllaç que tiben la ficció.

I, ahora, comparteixen una mateixa especulació sobre el sentit arbitrari de la justícia i la pietat. Només els poderosos es permeten el luxe d'establir la legitimitat de la justícia i d'oferir la seva pietat com si fos un acte de generositat. Els més forts s'omplen la boca de paraules sagrades per emmascarar l'opressió més despietada que s'abat sobre els més febles. Si cal, munten organitzacions amb suposades finalitats humanitàries que treballen per l'oblit o la mala consciència que segrega la seva propia ideologia. La capacitat destructiva del sistema deixa indefensos els més febles, per molt que aquests siguin dipositaris de la filosofia, la literatura o la història. Els subalterns del poder, funcionaris de

l'Estat, s'encarreguen d'embrutar-se les mans. La seva certesa és que la compassió és, en el fons, una mostra de debilitat davant de la incontrovertibilitat del sistema. Sigui quin sigui aquest sistema. En un règim totalitari com el nazi, les formes de jerarquia social són corretges de transmissió de la maquinaria de la mort. En un sistema democràtic com el dels EUA, modèlic i tot en plena voragine globalitzadora, la pervivència d'aquelles formes tampoc no garanteix, ni de bon tros, els drets humans més elementals. La dignitat humana continua amenaçada.

TRES PLANS D'ACCIÓ

Un mateix espai de sentit emmarca els tres plans de l'acció, n'estableix el paral·lelisme temporal i en relliga la significació en una seqüencialitat històrica. La indiferenciació dels tres espais amb què es divideix l'escena contribueix a fer-ne una lectura com un tot.

Com un retaule viu d'una història sisífica. ¿No pot generar monstres abominables la perfecció de la raó? La confrontació entre el sistema d'ajustidar del nazisme i la pràctica judicial nord-americana traba, almenys, un punt de coincidència: la legitimació de l'assassinat mecanitzat. Els dos casos que exposa *El somriure del guanyador*, inspirats en fets reals, conviden també a una reflexió sobre la memòria i el present. L'experiència de Böhler planteja la qüestió de la justícia històrica. ¿Com es pot reclamar una justícia retroactiva als agents del genocidi quan són ja vellets inofensius? Quin grau de culpabilitat tenen els qui només compleixen el deure que els és encomanat? O que és allò que mou les oenegés avalades pel poder? El contrapunt de Sarah, en canvi, apunta al cor del sistema judicial made in USA. Quin valor té la justícia d'un Estat de dret que legalitza l'assassinat? ¿Es pot parlar de llibertat si es cometen, a cada moment tota mena d'abusos en nom seu? Com és possible tant de cinisme institucionalitzat?